

Avtorske pravice

Kako najti skupni jezik med ravbarji, žandarji in avtorji?

V KUD Franceta Prešerna je bila včeraj javna tribuna o avtorskih pravicah – Omejevanje možnosti

Včerajšnja javna tribuna *Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP) – spodbuda ali ovira?* ni potrebovala varuha avtorskih pravic v rdečih pajkicah. Vsi nastopajoči so se namreč zelo dobro razumeli, čeprav so prihajali iz različnih geografskih in ustvarjalnih okolij, nerešeno je ostalo le vprašanje, kako najti skupni jezik med ravbarji, žandarji in avtorji.

Primer radia Cona. Začasno intermedijsko radijsko postajo kratkega dosega sta ustanovila Brane Zorman in Irena Pivka. Odločila sta se, da bosta delovala legalno, a pri tem ne bosta prijavila oddajanja in programa kolektivnim organizacijam, ki imajo dovoljenja posameznih avtorjev za predvajanje njihovih umetniških del. Temeljno vprašanje, ki se jima postavlja, je kolektivno upravljanje z avtorskimi pravicami nečlanov Sazasa. Ta ima namreč pooblastilo za upravljanje z določenimi pravicami avtorjev tudi, če ti tega ne želijo in svoja dela ponujajo na voljo pod t. i. prosto CC licenco. Vprašanja, ki so jih z naslova Cone pošiljali na različne naslove (med drugim na urad za intelektualno lastnino), so se vrnila z odgovori, da brez Sazasa ne gre. Kolektivno upravljanje z avtorskimi pravicami velja tudi za nečlane kolektivne organizacije.

Paul Keller, projektni vodja za tehnologijo in javno domeno pri

Knowledgeland (Nizozemska) ter koordinator skupine za kolektivne organizacije pri Creative Commons International, je na začetku povedal, da se na Nizozemskem ne ukvarjajo s problemom, da bi kolektivne organizacije imele monopol nad vsemi ustvarjalci. Poudaril je, da se je CC na Nizozemskem uveljavila leta 2004, sicer pa se poplačevanje avtorskih pravic deli v komercialne in nekomercialne name. Za zadnje poplačila niso potreb-

na. Keller je še poudaril moč kolektivnih organizacij, da za avtorja postavijo dobre pogoje, hkrati pa racionalnost. Kako bi BBC lahko sklenil pogodbe s tisoči avtorjev vsak teden?!

Balazs Bodo, vodja CC Madžarska, ekonomist in raziskovalec na Oddelku za sociologijo in komunikacije Centra za raziskave medijev v Budimpešti, je v ospredje postavil piratstvo kot kulturni črni trg na spletu, v slogu »ne sprašuj, ne povej« in se vprašal, zakaj so si zakon o avtorskih pravicah, CC ter kolektivne organizacije v laseh. Maja Bogataj Jančič je kot ustanoviteljica in vodja Inštituta za intelektualno lastnino ter avtorica knjige *Avtorsko pravo v digitalni dobi* opozorila na nekaj dejstev v zvezi z obveznim kolektivnim upravljanjem avtorskih pravic, ki po njenem poenostavlja upravljanje, boljša pogajalsko moč avtorjev in je pravzaprav včasih edini izhod. Jančičeva misli, da so problemi v 47. členu zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Zasp): omejevanje avtorjevih možnosti, človekovih pravic in konkurence. Rešitve se po njenem kažejo v spremenjenem delovanju kolektivnih organizacij, posebnih izjemah, ki bi jih uvedel zakon, ali odpravi obveznega kolektivnega upravljanja avtorskih pravic.

Slavko Pregl, predsednik Društva slovenskih pisateljev, na področju avtorskih pravic vidi tri ravbarje: tiste, ki kradejo legalno (država z manjšanjem bonitet), tiste, ki

se delajo, da ne kradejo (založniki z oderuškiimi pogodbami), in tiste, ki kradejo zavestno in pri polni zavest. Pregl ugotavlja, da je odprta licenca (CC) sijajna stvar za promocijo, malo manj pa za sledenje avtorskih pravic in predlaga, da gremo naprej tako, da gremo nazaj. Kot so kralji nekoč podpirali umetnike (primer H. C. Andersen), bi lahko tudi danes imeli državne uslužbenice – avtorje, ki bi ustvarjali za plačo. Ob tem bi privarčevali denar za ravbarje in žandarje in dobili »CC-komunizem«.

In še primer iz prakse. Mož (glasbenik) v butik svoje žene pošlje posnetke vaj svoje glasbene skupine. Sazas ga terja za denar, on pa se sprašuje, kako se temu izogniti ...

TANJA JAKLIČ

Ideja Creative Commons ustvarjalcem ponuja vnaprej pripravljene licence, s katerimi jasno določijo dovoljene in nedovoljene uporabe svojih del, tako da lahko dela svobodneje krožijo med uporabniki. Licence predvidevajo, da morajo vsi uporabniki priznati avtorstvo prvotnemu ustvarjalcu, hkrati pa avtor dovoljuje uporabnikom, da delo prosto reproducirajo, distribuirajo, predvajajo, uporabljajo ...